مصوبه مجلس برای یک‌ساله شدن سربازی یک ماه مانده به انتخابات با ستاد کل هماهنگ است؟

باور کنیم؟

علی مزروعی
خبرنگار گروه نقد روز

علی‌رغم اینکه ستاد کل نیروهای مسلح یک‌بار ادعاهای نمایندگان مجلس مبنی بر کاهش سن سربازی را رد کرده است، بار دیگر سر و صداهایی از بهارستان مبنی بر کاهش سن سربازی شنیده می‌شود. آن‌طورکه ادعا می‌شود این بار ستاد کل هم با طرح مجلس موافقت دارد. اگرچه اعداد و ارقام اعلامی برای کاهش مدت سربازی متعدد است اما اگر مصوبه مجلس را مبنا قرار دهیم رقم دقیق این است که قرار است میانگین مدت سربازی ۱۲ ماه شود. این امر را نمایندگان مجلس روز گذشته در جریان اصلاح بند ت ماده ۱۰۲ لایحه برنامه هفتم به تصویب رساندند. اگرچه هنوز ستاد کل نیروهای مسلح اعلام رسمی مبنی بر موافقت با این مصوبه نداشته است اما اصلاحات روز گذشته مجلس روی برنامه هفتم توسعه نشان می‌دهد شاید توافقات دیگری نیز بین ستاد کل و مجلس صورت گرفته که به‌نظر در کسب رضایت احتمالی بی‌تاثیر نبوده‌اند.

ادعاهای قاسم دهنوی

پیش از آنکه خبری در مورد مصوبه مجلس و اصلاحیه برنامه توسعه هفتم منتشر شود، این ابوالقاسم دهنوی بود که مطابق معمول اخباری در مورد بهبود اوضاع سربازان را در صفحه شخصی‌اش منتشر می‌کرد. نماینده مردم تهران در توییتر خود خبر از پنج تغییر در مورد اصلاح سربازی داده بود. مطابق آنچه دهنوی گفته است: «میانگین خدمت سربازی با آموزشی به ۱۴ ماه رسیده یعنی حداقل ۳ ماه از خدمت تمامی سربازان کاهش پیدا می‌کند؛ ستادکل نیروهای مسلح با تامین اعتبار دولت، نسبت به جایگزینی سرباز با سایر عضویت‌ها در حد اعتبار تامین شده اقدام کند. با این مصوبه، کاهش نیاز به سرباز محقق شده و استفاده از سربازان در جایگاه‌های تخصصی افزایش می‌یابد؛ دانشجویان خارج از کشور امکان معافیت تحصیلی داشته باشند؛ ستادکل، برنامه‌ای جهت تعیین تکلیف مشمولان غایب تدوین و به مجلس ارائه کند؛ مشمولان خدمت سربازی با ۳۵ سال سن و دارای دو فرزند و بیشتر معاف شوند. این معافیت در جهت حمایت از مشمولان سربازی که تشکیل خانواده داده‌اند، وضع شد.»

دهنوی پیش از این نیز اظهاراتی مبنی بر کاهش مدت سربازی به ۱۴ ماه را مطرح کرده بود که صریحا توسط ستاد کل رد شد. این بار اگرچه تا لحظه نگارش این مطلب ستاد کل واکنشی به اظهارات دهنوی نداشته است، اما آنچه این نماینده مجلس در مورد اصلاحات برنامه توسعه هفتم گفته، حداقل با اصلاحاتی که در خبرگزاری مجلس به آن اشاره شده است، تفاوت‌های فاحشی دارد.

مجلس چه چیزی را تصویب کرد

مجلس شورای اسلامی در جریان رسیدگی به گزارش کمیسیون تلفیق لایحه برنامه هفتم توسعه کشور که از سوی شورای نگهبان اعاده شده بود، جهت تامین نظر این شورا با اصلاح مواد ۸۹، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۶، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱ و ۱۰۲ این لایحه موافقت کردند. نمایندگان در جریان رسیدگی به بند ت ماده ۱۰۲ این لایحه که درباره مدت زمان خدمت نظام وظیفه بود، جهت تامین نظر شورای نگهبان با الحاق یک تبصره تحت عنوان تبصره ۳ به آن موافقت کردند. در بند ت این ماده آمده است: «ستاد کل نیروهای مسلح به‌منظور تحکیم دفاع از استقلال، تمامیت ارضی کشور، استفاده از ظرفیت‌های ملی و ایجاد انگیزه لازم برای جوانان در انجام خدمت وظیفه و رشد تعالی و توانمندسازی و افزایش مهارت‌های آنها در طول سال‌های اجرای برنامه نسبت به کاهش خدمت سربازی به میانگین ۱۲ ماه و جایگزینی سایر عضویت‌ها، تعیین تکلیف مشمولان غایب و دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های معتبر خارج از کشور که به تایید وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت و درمان و آموزش پزشکی و شورای عالی حوزه‌های علمیه می‌رسد، با رعایت ماده ۴ قانون خدمت وظیفه عمومی اقدام نماید.» علی‌رغم مخالفت ستاد کل با این بند، مجلس آن را از متن لایحه برنامه هفتم توسعه حذف نکرده و صرفا تبصره ۳ را به این شرح به این بنده افزوده است: «اجرای این بند مشمول حکم بند پ ماده ۱۱۸ این قانون است. اجرای حکم این بند و تبصره‌های آن باید با رعایت ماده ۴ قانون خدمت وظیفه عمومی باشد.» این موارد منعی در اجرای قانون ایجاد نمی‌کند. بند پ ماده ۱۸ نظارت رهبر انقلاب شمولیت احکام این قانون بر دستگاه‌های اجرایی را مورد تاکید قرار داده و ماده ۴ قانون خدمت وظیفه عمومی نیز اشاره کرده است درصورتی‌که مشمولان مازاد یا کمتر از تعداد مورد نیاز باشند، ستادکل با کسب اجازه از فرماندهی کل آن را به کمتر یا بیشتر از مدت دوره ضرورت تغییر می‌دهد.

تفاوت‌های ادعاهای دهنوی با مصوبه مجلس

دهنوی مدعی شده است طبق توافق با ستاد کل میانگین مدت ضرورت سربازی به ۱۴ ماه کاهش یافته و افراد بالای ۳۵ سال دارای دو فرزند نیز از طی کردن این مدت معاف شده‌اند. مطابق مصوبه مجلس که در خبرگزاری مجلس منتشر شده است اما میانگین مدت ضرورت به ۱۲ ماه کاهش یافته است یعنی دو ماه کمتر از آنچه دهنوی اعلام کرده است. البته این تناقض با این توجیه که دهنوی مدت دو ماه آموزشی را مازاد بر مدت محاسبه شده برای دوره ضرورت محاسبه کرده قابل توجیه است. برای معافیت افراد دارای دو فرزند و بیشتر نیز سن ۳۰ سال تعیین شده است، یعنی پنج سال کمتر از آنچه دهنوی گفته است. این موارد نشان می‌دهد مطابق مصوبه مجلس اوضاع برای سربازان حتی راحت‌تر از شرایطی خواهد شد که دهنوی توصیف کرده است. این تناقض در اخبار اما عدم وجود هماهنگی را به تصویر می‌کشد که تداوم آن به ستاد کل می‌تواند باعث تکرار موضع ستاد کل مبنی بر رد ادعاهای مجلس شده و آب سردی بر امیدهای جوانان باشد.

این موارد یک‌بار دیگر رد شده بود

ابوالقاسم دهنوی پیش از این آبان‌ماه امسال از کاهش مدت ضرورت سربازی به میانگین ۱۲ ماه خبرداده بود. دهنوی همچنین گفته بود: «مشاغلی مثل مشاغل خدماتی- نظافتی که برخی سربازان عزیز برای آن به کار گرفته می‌شدند، به دو شکل تغییر کند یا نیروی پایور برای آن استخدام شود. (پایور به این معنی که برخی افراد برای انجام برخی کارهای مشخص که نمی‌شود آنها را به شکل خدماتی خرید، استخدام شوند. به‌طور مثال دیده‌بانی و نگهبانی روی برجک قابلیت خرید ندارد.) در مورد بعضی از کارهایی که قابلیت خرید دارند هم باید از بیرون تامین شود. این یعنی دیگر نیاز نیست یک نفر در دوره سربازی‌اش روی آن کار متمرکز شود که مجلس در طرح خود برای این موضوع از عبارت «جایگزینی سایر عضویت‌ها» استفاده کرده‌است.» این موارد بلافاصله با واکنش منفی ستاد کل نیروهای مسلح مواجه شد. ستاد کل در اطلاعیه‌ای در این باره نوشت: «نحوه تعیین مدت خدمت دوره ضرورت در قوانین موجود تعیین‌تکلیف شده است و برابر ماده چهار قانون خدمت وظیفه عمومی درصورتی‌که مشمولان، مازاد یا کمتر از تعداد مورد نیاز باشند، ستاد کل نیروهای مسلح نسبت به پیشنهاد کاهش یا افزایش مدت خدمت دوره ضرورت اقدام می‌کند.» در بخش دیگر این اطلاعیه آمده است: «با توجه به کاهش سه ماهه مدت خدمت دوره ضرورت که اخیرا بر این اساس ابلاغ شده است، هیچ تغییری در قوانین و مقررات خدمت وظیفه عمومی از قبیل معافیت جدید یا کاهش مدت خدمت در دستورکار نیست.» همچنین تاکید شده است: «تنها مرجع رسمی اطلاع‌رسانی پیرامون مقررات خدمت سربازی، سازمان وظیفه عمومی فراجا بوده و از کلیه جوانان عزیز تقاضا می‌شود ضمن عدم توجه به گمانه‌زنی‌ها و شایعات طرح شده از جانب افراد غیرمسئول، در این حوزه برابر اطلاع‌رسانی رسمی از مراجع ذی‌صلاح، نسبت به برنامه‌ریزی برای آینده خود و مشارکت در امر تامین امنیت میهن عزیزمان اقدام کنند.»

اصلاحیه برنامه هفتم موارد دیگری هم در ارتباط با نیروهای مسلح داشته است

اگرچه ستاد کل هنوز اعلام رسمی مبنی بر موافقت با اصلاحیه مجلس روی لایحه هفتم نداشته است اما در این لایحه بندهای دیگری نیز وجود دارد که امیدها به رفع دغدغه‌های احتمالی و حصول توافق را بیشتر می‌کند. نمایندگان با اصلاح ماده ۱۰۲ این لایحه به این شرح موافقت کردند: الف- دولت مکلف است در اجرای بند (۲۳) سیاست‌های کلی برنامه هفتم و به‌منظور افزایش توان دفاعی کشور در تراز قدرت منطقه‌ای و تامین منافع و امنیت ملی، حداقل ۵ درصد از منابع بودجه عمومی و درآمدهای اختصاصی را به‌عنوان سهم تقویت بنیه دفاعی در ردیف‌های تقویت بنیه دفاعی در بودجه سالانه کشور اختصاص دهد. مطابق بند پ همین ماده وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است با درخواست ستادکل نیروهای مسلح نسبت به صدور مجوز بهره‌برداری از معادن واقع در پادگان‌های موجود تحت مالکیت نیروهای مسلح با رعایت سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و قانون اجرای آن و نیز قانون معادن و سایر قوانین اقدام کند. آیین‌نامه اجرایی این بند شامل نحوه پرداخت حقوق دولتی و فرآیند بهره‌برداری و سایر اقدامات لازم توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت با همکاری ستادکل نیروهای مسلح و سازمان در چهارچوب قوانین با رعایت اصل ۵۳ قانون اساسی تهیه می‌شود و به تصویب هیات‌وزیران می‌رسد. مطابق بند ح ماده ۱۰۲ نیز وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح با رعایت ماده ۱۶ این قانون مجاز است نسبت به مولدسازی اموال غیرمنقول خود اقدام و منابع حاصله را پس از گردش خزانه و در قالب موافقتنامه متبادله با سازمان، مطابق با برنامه‌های مصوب ستاد کل نیروهای مسلح صرف تقویت و توسعه زیرساخت‌های صنایع دفاعی نیروهای مسلح کند.

علاوه‌بر این موارد مطابق بند الحاقی ۲-۱ تسویه جمعی- خرجی حساب بدهی‌های آب، برق و گاز رده‌های نیروهای مسلح از محل بودجه نیروهای مسلح به استثنای منازل سازمانی خواهد بود. در تبصره این بند نیز برای انتفاع نیروهای مسلح از محل درآمدهای حاصل از صرفه جویی در مصرف حامل‌های انرژی در نیروهای مسلح آمده است: «آیین‌نامه اجرایی صرفه‌جویی مصرف حامل‌های انرژی و آب در نیروهای مسلح و نحوه هزینه‌کرد منابع حاصل از آن در چهارچوب قوانین و در قالب بودجه‌های سنواتی توسط سازمان با همکاری ستاد کل نیروهای مسلح و وزارتخانه‌های نیرو و نفت و دستگاه‌های مربوط ظرف سه‌ماه از لازم‌الاجرا شدن این قانون، تهیه می‌شود و به تصویب هیات‌وزیران می‌رسد.»

یک معادله برد- برد در اصلاحیه برنامه هفتم

علاوه بر این موارد در اصلاحیه مجلس یک تکلیف نیز برای ستاد کل نیروهای مسلح تعیین شده است که درصورت اجرایی شدن هم به ارتقای بخش صنعت کمک می‌کند و هم می‌تواند نیروهای مسلح را از عواید حاصل از این ارتقا منتفع کند. مطابق بند «ب» ماده ۱۰۱ به منظور هم‌افزایی بین قابلیت‌ها و ظرفیت‌های صنایع دفاعی با سایر حوزه‌های صنعتی و استفاده حداکثری از سرریز فناوری‌های بخش دفاع به بنگاه‌های اقتصادی و فناوری کشور و بهره‌گیری از ظرفیت‌های ملی در نظام نوآوری و زنجیره تامین دفاعی و دومنظوره‌سازی آنها، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح مکلف است ضمن استفاده از توان علمی مراکز علمی و مراکز رشد پارک‌های علم و فناوری نسبت به انتقال سرریز دانش فنی و دستاوردهای بخش دفاعی و مشارکت با بخش خصوصی، تعاونی، موسسات و نهادهای عمومی غیردولتی در صنایعی نظیر صنعت هوایی، دریایی، انرژی، خودرو، ریز (میکرو) الکترونیک، معدن، کشاورزی و خدمات اقدام کند. همچنین وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح با همکاری مبادی ذی‌ربط در دولت و بخش‌های غیردولتی نسبت به شناسایی و تعیین الزامات دومنظوره‌سازی ظرفیت‌های این بخش‌ها برای تولیدات دفاعی و امنیتی از طریق ایجاد کارگروه تخصصی مشترک با دستگاه‌های مرتبط و نیز راه‌اندازی شرکت‌های سرمایه‌گذاری مشترک با بخش خصوصی و تعاونی با رعایت اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی اقدام کند.

هنوز هیچ چیزی نهایی نشده است

آنچه مجلس در مورد اصلاح لایحه برنامه هفتم توسعه تصویب کرده هنوز نهایی نشده است. این لایحه باید به شورای نگهبان رفته و با موافقت اعضای شورای نگهبان بیرون بیاید. موافقتی که در گروه نظر مثبت ستاد کل است. حتی اگر رئیس ستاد کل نیروهای مسلح نیز با پیشنهادهای مجلس موافقت کرده باشد، این پیشنهادها باید مورد تایید سایر اعضای ستاد یعنی فرماندهان سپاه، ارتش و فراجا نیز قرار بگیرد. درصورت عدم حصول موافقت‌ها ممکن است بار دیگر شاهد صدور اطلاعیه‌های ستاد کل در مخالفت با مصوبه مجلس باشیم. اطلاعیه‌هایی که مهم‌ترین علت انتشار آنها جلوگیری از غیبت نیروهای آماده به خدمتی است که به امید کاهش مدت سربازی یا معافیت، معرفی خود را به تعویق می‌اندازند. حتی درصورت تایید شورای نگهبان نیز اصلاحیه اعمال شده نیاز به تدوین آیین‌نامه‌هایی و تامین مقدمات اجرایی دارد که احتمال زیاد تا ابتدای سال جاری محقق نشده و برخی اظهارات مبنی بر اینکه از ابتدای سال جاری مدت سربازی کاهش می‌یابد، امر بی‌اساسی است.

مهم‌ترین ایرادات ایده دهنوی

یکی از ایده‌هایی که پیش از این دهنوی برای کاهش مدت سربازی مطرح کرده این بود که به‌جای طولانی کردن مدت سربازی از نیروهای پایور و خرید خدمات برای برخی وظایف استفاده شده و ما به ازای آن از طول مدت سربازی کاسته شود. پیشنهادی که در مورد نیروهای پایور توسط دهنوی مطرح شد این بود که برخی افراد برای انجام برخی کارهای مشخص که نمی‌شود آنها را به شکل خرید خدماتی استخدام کرد، به‌صورت پایور به کار گرفته شوند. به‌طور مثال دیده‌بانی و نگهبانی روی برجک قابلیت خرید ندارد. این امر از این جهت که نیروی پایور پس از مدتی با ارتقای درجه وظایفی همچون نگهبانی را انجام نمی‌دهد و باید نیروی جدید جایگزینش شود محل ایراد است؛ چراکه این رویه حجم زیادی نیروی انسانی را به نیروهای مسلح تحمیل می‌کند که کار تعریف شده‌ای ندارند و مقدار زیادی از بودجه ستاد کل نیز باید صرف حقوق و مزایای این نیروها شود. همچنین بار مالی این امر به بودجه عمومی تحمیل می‌شود که درصورت کمبود منابع منجر به افزایش نقدینگی و تورم می‌شود و از این جهت ممکن است مطابق اصل ۷۵ مورد مخالفت دولت و شورای نگهبان قرار گیرد.

راه‌حل نهایی سربازی حرفه‌ای است

یکی از موثرترین راه‌ها برای کاهش مدت سربازی استفاده از تکنولوژی در برخی وظایفی است که هم‌اکنون توسط نیروی انسانی سرباز انجام می‌شود. همان‌طور که در این گزارش توضیح داده شد در اصلاحیه مجلس منابع متعددی همچون اختصاص ۵ درصد از بودجه عمومی به افزایش توان دفاعی در نظر گرفته شده است که می‌تواند در جهت تامین منابع مورد نیاز برای افزایش نیروی انسانی پایور و ارتقای تجهیزات به کار گرفته شود. اگرچه افزایش نیروی پایور می‌تواند چالش‌هایی را نیز در پی داشته باشد اما استفاده از تجهیزات عاری از این معایب بوده و نیروهای مسلح را متعهد به تکالیف مالایطاق نمی‌کند. در این صورت می‌توان سربازان مازاد را از وظایف مازاد رهانید و از طول مدت سربازی آنها کاست. البته این امر نیز منوط به وجود منابع کافی است تا بتواند موافقت دولت و شورای نگهبان را در پی داشته باشد.

دوشنبه ۹ بهمن ۱۴۰۲
شماره ۴۰۶۹
WWW.FDN.IR
FARHIKHTEGANDAILY

رویایی که عربستان در حال فروش آن است بر اساس مدل‌های قدیمی توسعه است نه آخرین ایده‌های توسعه‌یافتگی

عربستان حتی بسته تبلیغاتی خوبی را نخریده است

سیدجواد نقوی
خبرنگار گروه ایده حکمرانی

بعد از مدت‌ها به توییتر سر زدم و بعد از کمی بالا و پایین کردن کلیپی که از لیونل مسی برای تبلیغ عربستان سعودی در حال نشر بود را مشاهده کردم. چه مقدار کامنت‌های با حسرت و به شدت احساس عقب‌افتادگی را خواندم و برایم به شدت عجیب بود این کلیپ چه معنایی را به مخاطب صادر کرده است که این حجم ناراحتی و افسوس را به ارمغان آورده است. آنچه به نظرم رسید دو سطح بحث بوده است. سطح ابتدایی بحث درباره آنچه ما داریم و برای ما بی‌ارزش است که در اثر یک وضعیت خاص رقم زده شده است و سطح بعدی درکی که ما از توسعه و تحولات داریم ظاهرا به شدت عقب افتاده و مدام بر اساس یک سری باورهای کلیشه‌ای است. از سطح ابتدایی بحث شروع می‌کنم، اگر مسی و تبلیغات وسیعی که عربستان در حال ترویج آن است که به جهان نشان دهد آینده عربستان کشوری زیبا و بی‌نظیر است، یکی از اهداف سعودی‌ها برای توسعه است، پس چرا در ایران فردی مثل هدی رستمی که در مقطعی در حال تلاش بود نشان دهد ایران کشور زیبا و متفاوتی است با فشار همین گروه‌ها و افکاری که این روزها مسی و کلیپ آن را بر سر ما می‌زنند روبه‌رو شد؟ آیا کاری که هدی رستمی می‌کرد کمک به توسعه گردشگری در ایران نبود؟ و آیا برای توسعه‌مند شدن در عرصه جهانی نیازمند تصویری مطلوب از کشور نیست؟ این همان وضعیت خاص است که سطح ابتدایی بحث را شکل می‌دهد؛ هرنوع تصویری که سیاه‌نمایی نباشد و ایران را ذیل بدبختی تعریف نکند به شدت مورد انتقاد است اما هر نوعی تصویری که خیلی موارد حقیقی هم نیست از هر نقطه از دنیا که به تحقیر ایران ختم شود مطلوب است. این چنین شرایطی طبیعی نیست و قطعا حال نوعی وضعیت روانی است که دوست دارد در صحنه اجتماعی هم خود را نشان دهد. ایران یا این تفسیر هیچ زیبایی ندارد و همه موارد سیاه است، مگر آنگونه که گروه خاصی علاقه‌مند هستند ایران به شکل خاصی فرم‌دهی شود؛ آنگونه است که ایران تصویرش مطلوب می‌شود، اما این تصور از ایران هیچ معنای حقیقی ندارد و بیشتر ساخته‌شده است. کشوری که سیر تاریخی دارد و تحولات در آن در جریان بوده است نمی‌تواند به یکباره گردش کند، و همه آنچه در سنت و تاریخ خود رقم زده است را دگرگون کند و اینچنین تفسیری از ایران غیر ممکن است؛ اما نحله‌های سیاسی و اجتماعی که در سال‌های اخیر سعی کرده‌اند چنین برداشتی را ارائه دهند، که در ایران فعلی هرچه رقم زده شود بد است مگر به شرط دگرگونی‌های وسیعی، احتمالا درکی صحیح از توسعه و ایده توسعه ندارند که در ادامه آن را شرح خواهم داد. اما آنچه در این مقطع اهمیت دارد همین درک تناقض‌آمیزی است که بسیاری آن را شکل داده‌اند که هدی رستمی اگر ایران را زیبا تصویر کند بد است و غیرواقعی اما کلیپ سرتاسر تبلیغاتی و بر اساس شکل از ری برندینگ تز مسی در عربستان به نوعی عامل عقب‌افتادگی و حسرت است. این تناقض نشان می‌دهد بحث توسعه و پیشرفت در ایران مدنظر این گروه خاص نیست؛ چراکه در عربستانی که افراد به جرم توییت بسیار ساده در نقد حاکم بیش از ۳۰ سال زندان را باید سپری کنند و هیچ‌گاه درکی از توسعه سیاسی و اجتماعی به معنای واقعی نداشته است چطور می‌تواند سوژه ایرانی را در مقابل او به حسرت واداشت؟ این تناقض قطعا در بلندمدت به جامعه و کشور آسیب می‌زند؛ چراکه به گفته مرحوم کریم مجتهدی به جای آنکه تفکر را عامل توسعه بداند تقلید را عامل توسعه می‌داند. اما سطح اصلی بحث را باید درباره برساختی که همین طیف از توسعه دارند دقت کرد، آنچه از توسعه فهمیده می‌شود یک عصر تاریخی است که از ۱۸۲۰ میلادی به این سمت تحولات وسیعی را در جهان شکل داده است و کشورهای گوناگونی با افکار خاصی در مقاطع خاص سعی کرده‌اند خود را با توجه به شرایط دوره خود به توسعه‌مندی برسانند. این مساله تا ابتدای سال ۱۹۸۰ دگردیسی‌های گوناگونی داشته است اما پس از آن به جهت شکل خاصی از توسعه‌مندی ذیل جهانی‌سازی متاخر باعث دگردیسی‌های وسیعی در حکمرانی اکثر کشورها با تحولات بسیار وسیعی شده است. آنطور که بحران‌هایی مثل بحران مالی ۲۰۰۸ و کرونا و جنگ اوکراین و تحولات در سایر کشورها را ذیل همین تغییرات ناگهانی صورتبندی کرده‌اند. اندیشمندان مختلفی در دنیا سعی کرده‌اند هشدار دهند که حکمرانی براساس مدل‌های فعلی به بن‌بست رسیده است. ادامه این مسیر سخت و در بلند مدت غیر ممکن است. به طور مثال وندی براون، استاد نظریه‌پرداز سیاسی که در دانشگاه برکلی تدریس می‌کند با تخصص روی مدل‌های سیاست‌ورزی در عصر توسعه فعلی در سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰ اعتقاد داشت مدل نئولیبرال شده اقتصادی توده‌های مردمی را بی‌اثر کرده است و ما حالا شاهد حجم زیادی از مردم در نقاط مختلف دنیا از جمله آمریکا هستیم که هیچ علاقه‌ای به سیاست ندارند و حتی هیچ علاقه‌ای به ملت و توسعه کشور خود هم ندارند. این توده‌ها صرفا به شرایطی که زیست روزمره پرشتاب را سپری کنند تقلیل پیدا کرده‌اند. براون در آن مقطع راه‌حل عبور از شرایط را مقابله با ورود نظام بازار در سرتاسر زندگی خصوصی انسان‌ها می‌دانست تا بتوانند در موقعیت بهتری زندگی کنند. براون مخالف دخالت نظم نئولیبرال شده جهان در سیطره زندگی بود و راه خروج را مبارزه به شکل واپسین نئولیبرالیسم و توسعه‌مندی آن می‌دانست، اما همین نظریه‌پرداز در سال ۲۰۲۲ در مواجهه با جهان پساکرونا و نظم‌های جدید که در حال شکل‌گیری است، معتقد است تنها درگیری با نظم توسعه یافته نئولیبرال عامل بحران نیست؛ بلکه سیطره نیهیلیسم است که جهان و از جمله آمریکا را دچار بحران سیاسی کرده است و ظهور ترامپ را باید مجدد از این منظر خوانش کرد؛ یعنی چون جهان هستی دچار نوعی تفکر نیهیلیستی شده حال در صحنه سیاست دچار افول سیاست شده است و هنگامی که سیاست نباشد، جهان دیگر معنای گذشته خود را به همراه ندارد و زندگی در هنگامه بی‌سیاستی یعنی زندگی در بحران، در نتیجه هر نوع توسعه‌ای که در حال حاضر در حال شکل‌گیری است مخاطبان خود را به سمت بحرانی جدید سوق می‌دهد، و این تصور که هر نقطه از دنیا پرشتاب به توسعه برسد یا تلاش کند توسعه را به سبک فعلی نظم دهد که سوژه‌های انسانی صرفا نقشه تماشاچی یک بازی برنده را داشته باشند، قطعا در بلند مدت آن جامعه را دچار بی‌هویتی یا به تعبیر بهتر بی‌معنایی می‌کند و توسعه در دل بی‌معنایی غیر ممکن است؛ چراکه اساس توسعه انسان است، نه فرمی پر شتاب که انسان در حاشیه آن قرار دارد. همین برداشت جدید وندی براون از سیطره جدید توسعه و اشاره به نیهیلیسم که در حال گسترش است، نشانگر پیچیدگی‌های توسعه در دوره ماست، و درک کلیشه‌ای تحولات پر سرعت در عربستان و حسرت تصاویر تبلیغاتی خوردن را قطعا نمی‌توان خود آگاهی قلمداد کرد، و همانطور که عصر لیونل مسی در فوتبال به پایان رسیده است، عصر اینچنین برداشت‌های عقب‌افتاده از توسعه هم به پایان رسیده است.